

Aplikácia práva EÚ – základná charakteristika

Povinnosť aplikácie únievého práva

- povinnosti vnútroštátneho súdu (VS) pri aplikácii ÚP-a (*Simmenthal, 106/77*)
 - VS je všeobecným súdom aplikácie ÚP-a
 - VS je povinný *ex officio* v medziach svojich právomocí aplikovať ÚP
 - VS nesmie aplikovať žiadne vnútroštátne ustanovenie, ktoré by bolo v rozpore s ÚP
 - pokiaľ VS zistí rozpor vnútroštátneho práva s ÚP, má 2 možnosti:
 - prednostne aplikovať ÚP (zásada prednosti), alebo
 - obrátiť sa na Súdny dvor EÚ s prejudiciálnou otázkou
 - VS nesmie čakať na rozhodnutie legislatívneho alebo ústavného orgánu kontroly

2

Povinnosť aplikácie KP

- povinnosti vnútroštátneho súdu (VS) pri aplikácii KP-a (*Simmenthal, 106/77*)
 - s KP-om je nezlučiteľné akékoľvek vnútroštátne ustanovenie alebo legislatívny, súdny, či správny postup, ktorý obmedzuje účinnosť KP-a tým, že odopiera sudcovi tieto právomoci

3

Základné povinnosti vyplývajúce z únieovej lojality

- Povinnosť jednotnej aplikácie a interpretácie únieového práva (Simmenthal, 106/77)
- Povinnosť členských štátov vykonať akty Únie (čl. 291 ods. 1 ZFEÚ)
- Povinnosť členských štátov transponovať smernice Únie (čl. 288 ods. 3)
- Povinnosť vytvoriť stav právnej istoty ((Komisia p. Taliansku, C-162/99) – aj odstránenie nezlučiteľných vnútroštátnych ustanovení)
- Povinnosť členských štátov zaviesť vnútroštátne sankčné mechanizmy na zabezpečenie účinnosti práva Únie (Komisia p. Írsku, C-354/99)
- Povinnosť členských štátov poskytnúť Komisii potrebné informácie

Porušenie povinnosti dodržiavať právo Únie a jej následky

- Výkon povinností, ktoré členskému štátu ukladá primárne alebo sekundárne právo, **nemôže byť podmienený výhradou reciprocity** (Colegio de Oficiales de la Marina, C-405/01, 30.9.2003, Zb. s. I-10391, bod 61; Komisia p. Taliansku, C-142/01, 16.5.2002, Zb. s. I-4541, bod 7).
- Neospravedlňiteľné dôvody porušovania práva EÚ:
 - odlišná vnútroštátna právna úprava, prax alebo situácia, bez ohľadu na povahu vnútroštátnych ustanovení
 - únieové právo má prednosť pred právom členského štátu
 - ťažkosti pri vykonávaní únieového práva na vnútroštátnej úrovni, najmä hospodárske, ekonomické alebo sociálne
 - skutočnosť, že správne alebo súdne orgány členského štátu v praxi neaplikujú vnútroštátne ustanovenia, ktoré sú v rozpore právom Únie
 - boli porušené ustanovenia s priamym účinkom, ktorých sa mohli jednotlivci dovolávať pred vnútroštátnymi orgánmi aplikácie práva
 - skutočnosť, že právo Únie porušujú aj iné členské štáty (tzv. výhrada reciprocity).

Porušenie povinnosti dodržiavať právo Únie a jej následky

- Ospravedlňiteľné dôvody porušenia povinnosti dodržiavať právo Únie:
 - vyššia moc
 - legitímna obrana
 - stav núdze
 - plnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodnej dohody uzatvorenej medzi treťou krajinou a členským štátom pred dňom jeho pristúpenia k Únii (čl. 351 ods. 1 ZFEÚ; bývalý čl. 307 ods. 1 ZES)

Porušenie povinnosti dodržiavať právo Únie a jej následky

- Európska Komisia – kontrolór porušovania práva EÚ – čl. 17 ods. 1 ZEÚ (zabezpečuje uplatňovanie zmlúv, ako aj opatrení prijatých na ich základe, dohliada na uplatňovanie práva Únie pod kontrolou Súdneho dvora EÚ)

Spôsoby aplikácie ÚP

- **nepriama aplikácia** únieového práva (na účely interpretácie vnútroštátneho práva)
 - umožňuje účastníkovi (súdneho/správneho) konania žiadať, aby súdny alebo správny orgán vykladal vnútroštátne právo v súlade s únieovým právom (tzv. eurokonformným spôsobom)
- **priama aplikácia** únieového práva
 - umožňuje fyzickej alebo právnickej osobe resp. členskému štátu odvolávať sa na práva alebo povinnosti, ktoré priamo vyplývajú z ustanovenia únieového práva

8

Nepriama aplikácia – nepriamy účinok – eurokonformný výklad ÚP I.

- Má svoj predobraz vo vnútroštátnych pravidlách – napr. príkaz ÚS vykladať predpisy v súlade s ústavou
„Je povinnosťou všeobecných súdov v situácii, keď právny predpis dovoľuje dvojaký výklad (jeden ústavne konformný a druhý ústavne nekonformný), vykladať právny predpis spôsobom ústavne konformným. Toto právo a zároveň aj povinnosť všeobecných súdov vyplývajúca z čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky...“

Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 338/06 z 3. novembra 2006

Nepriama aplikácia – nepriamy účinok – eurokonformný výklad ÚP II.

- Povinnosť výkladu vnútroštátneho práva v súlade s úniovým právom, ktorá vychádza z článku 4 ods. 3 ZEÚ (bývalý článok 10 ZES), umožňuje vnútroštátnemu súdu, aby v rámci svojich právomocí zabezpečil plnú účinnosť práva Únie pri rozhodovaní veci (Pfeiffer, C-397 a 403/01, 5.10.2004, Zb. s. I-8835, bod 113).
- použije sa v prípade nemožnosti aplikovať priamy účinok úniového práva, najmä pri aplikácii **smerníc**

Priama aplikácia zakladajúcich zmlúv – primárneho práva EÚ

- ustanovenie zmluvy má priamy účinok, resp. je priamo aplikovateľné, ak (*Van Gend en Loos*, 26/62):
 - ukladá jasné a presné právo alebo povinnosť
 - je nepodmienené
 - je právne perfektné
- priamy účinok (franc. *effet direct*, angl. *direct effect*), resp. priama aplikovateľnosť (uplatniteľnosť) (franc. *applicabilité directe*, angl. *direct applicability*) znamená, že úniová norma môže sama osebe priamo zakladať práva a povinnosti pre právne subjekty;

11

Priama aplikácia zakladajúcich zmlúv – primárneho práva EÚ I.

- Na rozdiel od medzinárodného práva, v ktorom je priamy účinok výnimkou, v úniovom práve platí **prezumpcia priameho účinku**.
- Úplný priamy účinok, priznáva úniové právo výslovne iba nariadeniam (čl. 288 ods. 2 ZFEÚ).
- Judikatúra Súdneho dvora postupne priznala za určitých podmienok priamy účinok nielen zakladajúcim zmluvám, ale aj medzinárodným zmluvám, ktoré zaväzujú Úniu a zo sekundárneho práva aj smerniciam a rozhodnutiam.

Formy priameho účinku

Priamy účinok ustanovenia úniového práva môže byť:

- **a) úplný (horizontálny aj vertikálny).**

Ustanovenia s horizontálnym priamym účinkom vytvárajú práva a povinnosti pre všetky subjekty úniového práva, na ktoré sa vzťahujú, a preto sa ich možno dovolávať pred vnútroštátnymi súdmi v akýchkoľvek konaniach, vrátane sporov medzi jednotlivcami.

- **b) čiastočný (len vertikálny).**

Ustanovenia s vertikálnym priamym účinkom zakladajú priame povinnosti iba pre členské štáty, nie pre jednotlivcov a pred vnútroštátnymi súdmi sa môžu dožadovať ich aplikácie iba jednotlivci voči štátnym orgánom.

Aplikácia zakladajúcich zmlúv

- ustanovenia primárneho práva s **úplným** (horizontálnym aj vertikálnym) **priamym účinkom**:

- články 34, 35, 45, 49, 56, 57 ods. 3, 101 ods. 1, 102, 157 ods. 1 a 2 ZFEÚ

- ustanovenia primárneho práva s obmedzeným (len **vertikálnym**) **priamym účinkom**:

- články 18 ods. 1, 28, 30, 37 ods. 1 a 2, 63, 106 ods. 2, 108, ods. 3, 110 ZFEÚ

- Ustanovenia primárneho práva s **vylúčeným priamym účinkom**:

- články 5 ZEÚ, 4 ods. 3 ZEÚ, 107 a 108 ods. 1 a 2, 117, 151 a 156 ZFEÚ

14

Priamy účinok primárneho ÚP - príklad

- Čl. 18 ZFEÚ: V rámci pôsobnosti zmlúv a bez toho, aby boli dotknuté ich osobitné ustanovenia akákoľvek diskriminácia na základe štátnej príslušnosti je zakázaná.
- Čl. 34 ZFEÚ: Množstevné obmedzenia dovozu a všetky opatrenia s rovnocenným účinkom sú medzi členskými štátmi zakázané.

Aplikácia nariadení

- sú vo všeobecnosti priamo aplikovateľné (čl. 249 ZES)
 - vo vertikálnych ako aj v horizontálnych sporoch
- nariadenie sa netransponuje do vnútroštátnych predpisov (*Variola, 34/73*)
- na vykonanie nariadenia môžu členské štáty prijímať právne predpisy, ak ich na to nariadenie výslovne splnomocňuje (*Peter, C-290/91*)

16

Aplikácia smerníc

- **nepriama aplikácia (nepriamy účinok)** smernice
 - založená na eurokonformnej interpretácii vnútroštátneho práva (*Marleasing, C-106/89*)
 - vnútroštátne právo musí byť interpretované v súlade s ustanoveniami smernice
 - použiteľná v horizontálnych aj vertikálnych sporoch
 - vnútroštátny súd aj správny orgán sú povinné vykladať vnútroštátne právo čo najviac v zmysle znenia a cieľov smernice, aby sa dosiahol smernicou sledovaný výsledok (*Kofoed, C-321/05, 5.7.2007, Zb. s. I-5795, bod 45*)

17

Aplikácia smerníc

- **nepriama aplikácia (nepriamy účinok)** smernice
 - zásada eurokonformného výkladu vnútroštátneho práva platí nielen v prípade vnútroštátnych ustanovení osobitne prijatých na vykonanie smernice, ale vzťahuje sa na vnútroštátne právo ako celok (*Impact, C-268/06, 15.4.2008, Zb. s. I-2483, bod 115*)

18

Nepriamy účinok – príklad 1

- **Smernica 93/13:** (preambula – účel)

....keďže účinnejšia ochrana spotrebiteľa sa môže dosiahnuť prijatím jednotných právnych pravidiel v záležitostiach nekálnych podmienok; keďže tieto pravidlá by mali platiť na **všetky zmluvy uzatvorené medzi predajcami alebo dodávateľmi a spotrebiteľmi**, keďže medzi inými, zmluvy týkajúce sa zamestnania, zmluvy týkajúce sa nástupníckych práv, zmluvy týkajúce sa rodinného práva a zmluvy týkajúce sa dohôd o včlenení a organizácii spoločnosti alebo partnerstve sa musia vylúčiť z rozsahu platnosti tejto smernice; (10. zarážka)

Článok 1

1. Účelom tejto smernice je aproximovať zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia členských štátov, ktoré sa nekálnych podmienok v **zmluvách uzatvorených medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom**.

- **Občiansky zákonník § 52 ods.1:** Spotrebiteľskými zmluvami sú kúpna zmluva, zmluva o dielo alebo iné odplátne zmluvy upravené v ôsmej časti tohto zákona a zmluva podľa § 55, ak zmluvnými stranami sú na jednej strane dodávateľ a na druhej strane spotrebiteľ, ktorý nemohol individuálne ovplyvniť obsah dodávateľom vopred pripraveného návrhu na uzavretie zmluvy

- pozn. platné od úč. zák. č. 150/2004 Z.z. od 1.4. 2004 do 31.12. 2007

Nepriamy účinok – príklad 2

• **Smernica 93/13 čl.4 ods.2:**

Hodnotenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na **primeranú** cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú zrozumiteľné.

• **Občiansky zákonník § 53 ods.1:**

Spotrebiteľské zmluvy nesmú obsahovať ustanovenia, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa (ďalej len "neprijateľná podmienka"). To neplatí, ak ide o predmet plnenia, **cenu plnenia** alebo ak boli neprijateľné podmienky individuálne dojednané.

Aplikácia smerníc

- **priama aplikácia (priamy účinok)** smernice (*Marshall II, C-271/91*)
- prichádza do úvahy len subsidiárne ako ultima ratio vtedy, ak eurokonformný výklad problematického vnútroštátneho ustanovenia nie je možný (*napr. Connect Austria, C-462/99, 22.5.2003, Zb. s. I-5197, bod 40*)

Aplikácia smerníc

- **priama aplikácia (priamy účinok)** je ak sú súčasne splnené nasledujúce podmienky :
 - uplynula transpozičná lehota;
 - smernica nie je správne transponovaná (chýbajúca, neskorá alebo neúplná transpozícia) alebo nie je zabezpečená jej úplná účinnosť;
 - ustanovenie smernice zakladajúce právo pre jednotlivca alebo povinnosť pre členský štát musí byť dostatočne jasné, presné a nepodmienené;
 - priama aplikácia nesmie mať za následok uloženie povinnosti fyzickej alebo právnickej osobe, alebo založenie resp. sprísnenie trestnej zodpovednosti tých, ktorí sa dopustia porušenia jej ustanovení (*Arcaro, C-168/95, 26.9.1996, Zb. s. I-4705, bod 37*)

22

Aplikácia smerníc

- **priama aplikácia (priamy účinok)** smernice je teda možná **iba v konaniach proti členskému štátu**, resp. proti akémukoľvek subjektu, ktorý koná v jeho mene, napríklad:
 - orgán verejnej správy
 - orgán územnej samosprávy
 - štátny podnik
 - akýkoľvek iný subjekt, ktorý je bez ohľadu na svoju právnu formu na základe aktu verejnej moci a pod kontrolou verejnej moci poverený plnením služby verejného záujmu a ktorý na tento účel disponuje väčšími právomocami v porovnaní s pravidlami, ktoré sa aplikujú vo vzťahoch medzi súkromnoprávnymi subjektmi (*Farrell, C-356/05, 19.4.2007, Zb. s. I-3067, bod 40*)

23

Aplikácia rozhodnutí

- rozhodnutia **adresované fyzickým a právnickým osobám**
 - môžu byť priamo aplikované bez obmedzenia rovnako ako nariadenia
- rozhodnutia **adresované členským štátom**
 - môžu byť priamo aplikované za obdobných podmienok ako smernice (*Carp, C-80/06, 7.6.2007, Zb. s. I-4473, bod 22*)

24

Závaznosť ÚP pre orgány SR

- čl. 144 ods. 1 Ústavy SR
 - sudcovia sú pri rozhodovaní viazaní medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2, t. j. Zmluvou o EÚ aj Zmluvou o založení ES
- § 2 ods. 1 zákona č. 416/2004 Z. z. o Úradnom vestníku Európskej únie
 - nevyvrátiteľná právna domnienka znalosti právne záväzných aktov, ktoré v boli v úradnom vestníku uverejnené
- § 121 OSP
 - nedokazujú sa právne záväzné akty, ktoré boli uverejnené v Úradnom vestníku Európskej únie

25

Závaznosť ÚP pre orgány SR

- čl. 2 Aktu o podmienkach pristúpenia
 - *Odo dňa pristúpenia budú ustanovenia pôvodných zmlúv a aktov prijatých inštitúciami a Európskou centrálnou bankou pred pristúpením záväzné pre nové členské štáty a budú sa uplatňovať za podmienok stanovených v týchto zmluvách a v tomto akte.*
- čl. 58 Aktu o podmienkach pristúpenia
 - *Texty aktov inštitúcií a Európskej centrálnej banky prijatých pred pristúpením vyhotovené Radou, Komisiou alebo Európskou centrálnou bankou v českom, estónskom, maďarskom, lotyšskom, litovskom, maltskom, poľskom, slovenskom a slovinskom jazyku budú odo dňa pristúpenia autentické za rovnakých podmienok ako znenia vyhotovené v súčasných jedenástich jazykoch.*

26

Prednosť ÚP

- prednosť ÚP v úniovom právnom poriadku (*Costa v. ENEL, 6/64*)
 - definuje vzťah ÚP-a k vnútroštátnemu právu v prípade, ak si odporujú
 - všeobecná pôsobnosť zásady prednosti
 - všetky normy ÚP-a majú bez ohľadu na ich právnu silu alebo PÚ prednosť pred akoukoľvek vnútroštátnou normou, vrátane noriem ústavných
 - prednosť sa uplatňuje vo všetkých právnych odvetviach

27

Prednosť ÚP

- prednosť ÚP v slovenskom právnom poriadku
 - čl. 7 ods. 2 Ústavy SR
 - SR môže medz. zmluvou, (...) al. na základe takejto zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvá a EÚ.
 - Právne záväznejšie akty ES-iev al. EÚ majú prednosť pred zákonmi SR.
 - čl. 7 ods. 5 Ústavy SR
 - (...) medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb (...) majú prednosť pred zákonmi.

28

Prednosť ÚP

- prednosť ÚP v slovenskom právnom poriadku
 - čl. 144 ods. 2 Ústavy SR
 - Ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.

29
